

Творчая майстэрня

5. На радзіме Босха — у горадзе Схертахен-босху — штогод у чэрвені праводзіцца парад Босха. Па рацэ Дамель праплываюць «жывыя» персанажы карцін нідэрландскага фантаста. Жыхары горада і турысты, якія назіраюць за шоу, крычаць: «Сардэчна запрашаем дадому, Іераніму!» Прыдумайце невялікае рэкламнае паведамленне пра гэтую падзею для размяшчэння ў сродках масавай інфармацыі. Не забудзьце каротка ахарактарызаваць творчасць мастака, адлюстравачь актуальнасць яго спадчыны для сучаснікаў, знайсці словы для запрашэння глядачоў і турыстаў.

Парад Босха ў г. Схертахенбосху, Нідэрланды (XXI ст.)

§ 17. Пошук свайго шляху: выяўленчае мастацтва Германіі

У Германіі эпоха Адраджэння наступіла пазней, чым у Нідэрландах. Яе росквіт прыйшоўся на мяжу XV—XVI стагоддзяў. У гэты перыяд Германія была раздроблена, грамадства бунтавала супраць феадальнай улады і духавенства. Жорсткая рэлігійная барацьба, якая вылілася ў Рэфармацыю і Сялянскую вайну, прыйнесла ў мастацтва Германіі драматызм і эмацыянальнае напружанне.

Альбрэхт Дзюрэр. Сярод тытанаў Паўночнага Адраджэння вылучаецца *Альбрэхт Дзюрэр* — жывапісец, гравёр, матэматык, інжынер. У Германіі ён адным з першых пачаў пісаць партрэты. Большасць з іх, у традыцыях нідэрландскага мастацтва, была выканана на нейтральным, найчасцей чорным фоне. Яны праўдзіва, да драбніц перадаюць індывідуальнасць чалавека. Сярод іх ёсць і аўтапартрэты: Дзюрэр як ніводны іншы мастак свайго часу цікавіўся гэтым жанрам.

Адзін з аўтапартрэтаў Дзюрэр напісаў пасля першага наведання Італіі. Пад уражаннем ад італьянскай культуры мастак паказаў сябе па-новаму: як яшчэ досыць маладога чалавека з прыгожым тварам. Разумныя і крыху стомленыя вочы ўважліва пазіраюць на глядача. Паўнаватыя вусны абрамлены невялікай бародкай і вусамі. Падобныя мастацкія палотны былі характэрны для мастакоў эпохі Адраджэння. Упершыню на аўтапартрэце ў жывапісе Германіі мы бачым вольнага, упэўненага ва ўласным таленце мастака.

Альбрэхт Дзюрэр.
Аўтапартрэт (1498 г.)

Альбрэхт Дзюрэр.
Аўтапартрэт у вопратцы,
аздобленай футрам (1500 г.)

ра. У творах не было жыццярадаснасці і бадзёрага аптымізму італьянскага Адраджэння: у іх, перш за ўсё, атрымалі адлюстраванне сумненні і напружанне сучаснікаў майстра.

Так, цэнтральным вобразам кампазіцыі *«Меланхолія I»* з'яўляецца алегарычныя фігура крылатага генія, далёкага ад рэальнага свету. Персанажа атачае мноства дэталей — вымяральныя прылады, званочак, пясочны гадзіннік і нават магічны квадрат за яго спінай. Кожны з іх сімвалічны і па-свойму дапамагае ахарактарызаваць галоўны вобраз. Прадметы рамеснай працы паведамляюць пра нялёгкую прафесію мастака. Геаметрычныя фігуры і інструменты паказваюць на значнасць навуковага пазнання рэчаў. Цудоўнае святло за даляглядам навявае думкі пра духоўнае, вечнае. У самім жа вобразе старажытнарымскай міфалагічнай істоты — крылатага генія — Дзюрэр адлюстраваў адзінства высокага інтэлекту і багатага свету пачуццяў, якія характарызуюць творцу эпохі Адраджэння. Такога, якім ён бачыў сябе сам...

З лістоў і дзённікаў Дзюрэра вядома, што мастак спярша падтрымліваў Рэфармацыю. Аднак пасля пачатку Сялянскай вайны ён адышоў ад гэтага руху. За два гады да смерці майстар напісаў твор *«Чатыры апосталы»*, у якім чытаецца яго папярэджанне суграмадзянам пра магчымую небяспеку, якая тоіцца ў новых рэлігійных вучэннях. Велічныя постаці вучняў Хрыста — апосталаў Іаана,

Самай знакамітай работай у гэтым жанры з'яўляецца *«Аўтапартрэт у вопратцы, аздобленай футрам»*. Надзяліўшы свой твар ідэальнымі рысамі і надаўшы яму падабенства з лікам Хрыста, Дзюрэр прадэманстраваў згоду з ідэямі італьянскіх гуманістаў. Сябе як чалавека-творцу ён узвёў на найвышэйшы п'едэстал. Але і тут Дзюрэр застаўся нямецкім мастаком: больш гарачым і мяцежным, чым яго італьянскія і нідэрландскія сабраты. Нягледзячы на знешні спакой, у позірку Дзюрэра-Хрыста заўважаецца напружанне, а рука перабірае футравую аблямоўку вопраткі.

Падчас падарожжаў Дзюрэр таксама пазнаёміўся з тэхнікай гравюры на дрэве і на медзі. Неўзабаве ён стаў адным з самых буйных майстроў-гравёраў у Еўропе. Менавіта ў гэтым відзе мастацтва выявіліся асноўныя ідэі аўтара.

Цікавы факт

На гравюры *«Меланхолія I»* ёсць квадрат. У кожнай ячэйцы — лік. Сума лікаў у любым радку і любым слупку роўная 34.

Альбрэхт Дзюрэр.
Меланхолия I (1514 г.)

Альбрэхт Дзюрэр.
Чатыры апосталы (1526 г.)

Пятра, Паўла і Марка — паўстаюць як непарушны аплот хрысціянскай веры. Паказаныя ў поўны рост, у шырокіх плашчах, яны з цяжкасцю змяшчаюцца ў адведзенай ім прасторы. На тварах, у якіх пазнаецца народны тыпаж, адлюстравана напружанасць думак і пачуццяў.

Разгледзьце ўважліва карціну «Меланхолия I» А. Дзюрэра. Што вы на ёй бачыце? Апішыце ўсе прадметы, перададзеныя мастаком.

Ганс Гальбейн Малодшы. Адным з найлепшых партрэтаў нямецкага Адраджэння лічаць *Ганса Гальбейна Малодшага*. Ён быў малодшым сучаснікам Дзюрэра. Як партрэтны мастак атрымаў прызнанне пры двары Генрыха VIII. Адлюстраваны амаль увесь цвет англійскага грамадства, Гальбейн заклаў асновы партрэтнага мастацтва і далучыў тым самым дзяржаву да дасягненняў выяўленчага мастацтва еўрапейскага Адраджэння. У сваіх работах ён трактаваў вобразы сучаснікаў — навукоўцаў, пісьменнікаў, філосафаў — як людзей, поўных годнасці, мудрасці, стрыманай духоўнай сілы.

У 17 гадоў будучы мастак разам з братам перабраўся з Германіі ў швейцарскі горад-рэспубліку Базэль, у якім пражываў вялікі гуманіст Адраджэння Эразм Ратэрдамскі. Яго партрэт імгненна прынёс Гальбейну славу. Мастацкі метада Ганса Гальбейна Малодшага заключаўся ў тым, што ён спачатку дасканала

Ганс Гальбейн Малодшы.

Партрэт Эразма
Ратэрдамскага (1523 г.)

прамалёўваў партрэт, а потым ужо браўся за яго жывапіснае ўвасабленне. Твар Эразма Ратэрдамскага напоўнены годнасцю і спакоем. Мастак паказаў мадэль дакладна і стрымана.

Разгледзьце ўважліва ў параграфі і на кампакт-дыску партрэты, створаныя Гальбейнам. Параўнайце выявы. Якія іх агульныя і розныя рысы вы бачыце?

У Германіі мастацтва эпохі Адраджэння мела пэўныя асаблівасці. Мастакі паступова адмаўляліся ад сярэднявечных традыцый і, засвойваючы дасягненні італьянскага Адраджэння, за кароткі час стварылі свой унікальны стыль. Ён выяўляўся ў прастаце, яснасці і адначасова сімвалічнасці вобразаў.

Пытанні і заданні

1. Назавіце рэнесансныя рысы ў творчасці Альбрэхта Дзюрэра. Як яны адлюстраваны ў яго работах? Пацвердзіце свой адказ мастацкімі прыкладамі, прадстаўленымі ў параграфі і на кампакт-дыску.

2. Нямецкае Адраджэнне часта называюць «эпохай Дзюрэра». Як вы думаеце, чаму?

3. Патлумачце, чаму партрэт стаў вядучым жанрам у мастацтве эпохі Адраджэння.

4. Разгледзьце ў параграфі і інфармацыйных крыніцах партрэты, створаныя Г. Гальбейнам і А. Дзюрэрам. Параўнайце іх. Дайце псіхалагічную характарыстыку персанажаў, паказаных абодвума мастакамі. Назавіце рысы іх падабенства і адрознення.

5. Разгледзьце аўтапартрэты А. Дзюрэра. Звярніце ўвагу на даты. Раскажыце, як мяняўся вобраз мастака з узростам. Як вы думаеце, ці мяняліся характар і светаўспрыманне мастака? Пацвердзіце свае назіранні і адчуванні канкрэтнымі прыкладамі.

Творчая майстэрня

6. Пазнаёмцеся з накідамі А. Дзюрэра на дадатковай старонцы. Выканайце 2—3 эскізы раслін — хатніх, дзікарослых (аловак, акварэль). Пастарайцеся перадаць асаблівасці будовы расліны, захоўваючы пры гэтым «мастацкую» якасць работы.